

mijn woord, beste Robert, geloof mij dan hierin, dat niets mij ooit zoo goed bevallen is. Ik vond het klimaat hier zoo buitengewoon zacht en gezond, en ontmoette zooveel beschaving en eruditie, niet van de afgezaagde, alledaagsche soort, maar diepzinnig, nauwkeurig en klassiek, zoowel in het Latijn als in het Grieksch, dat ik nu niet langer zucht om in Italië te zijn behalve eenvoudig om het eens te bezoeken. Wanneer ik mijn vriend Colet hoor, schijn ik te luisteren naar Plato zelf. Wie bewondert niet in Grocyen zijn absolute meesterschap over de wetenschappen? Welk oordeel is scherper, verhevener of grondiger dan dat van Linaere? Heeft de natuur ooit een minzamer, aangenamer of gelukkiger karakter geschapen dan dat van Thomas More? Maar waartoe zou ik de anderen de revue laten passeeren? Het is eenvoudig wonderbaarlijk wat een wijd-uitgebred en dicht gewas van klassieke literatuur hier bloeit. . . .

De door Erasmus genoemde leiders der Engelsche Renaissance, met name Colet en Thomas More, zullen nog nader ter sprake komen.

J. VELDKAMP.

De Reformatie in de Classis Neder-Veluwe 1592-1620.

IV.

Bestuur en beheer. Elke plaatselijke kerk is een eenheid, en de wijze waarop thans in de 20ste eeuw de kerk bestuurd en hare goederen beheerd worden heeft de oude kerk nooit gekend. Dit gereformeerde beginsel, oftewel de eigenlijke praktische toepassing, is van de laatste halve eeuw, en in dat tijdsbestek door de vrije-kerk-idee pas goed toegepast en consequent doorgevoerd.

Toen de verschillende kerspels tot de Reformatie toetraden, poogde de Classis overal kerkeraden aan te stellen, en waar die behoefte uit de Gemeente zelf opkwam om zoo men het noemde „een besloten kerckenraed“ te mogen hebben, deed de Classis direct via de deputaten stappen om daartoe te komen.

Nu meene niemand, dat zoo'n kerkeraad ook direct de beheerszaken over de kerkelijke goederen in handen kreeg. Deze berustten gelijk vóór de Reformatie bij „kerkmeesters“. Tijdens den Pastoor werden die kerkmeesters gelijk nog heden bij Rome door hem voorgedragen aan den Bisschop en die doet de benoeming. Maar in parochies waar het recht om een pastoor aan te stellen berustte bij een Graaf of Hertog van een Landschap, ging het met de benoeming van Kerkmeesters ook weer anders. Meestentijds werden, althans in Gelderland, de kerkmeesters door de Overheid benoemd, en ditzelfde idee zat in 1821 voor, toen de Maire (Schout of Burgemeester) de eerste notabelen beedigde op de Gemeentehuizen. (In een Hervormde Gemeente zijn notabelen, thans door de mandidmaten gekozen, een college dat Kerkmeesters of Kerkvoogden kiest.) De Kerkmeesters stonden meer in contact met de burgerlijke Overheid dan met den Kerkeraad. Vandaar de vele klachten over de geheimzinnige boekhouding, die voor den Kerkeraad niet open en bloot lag, laat staan voor de Gemeente. De kerkeraden wilden op bijna alle plaatsen de pastorieën en kerkgebouwen repareeren, doch konden jaren en jaren wachten. De kerkeraad had alleen maar te wenschen, niets te besluiten. Moest er iets gedaan worden, als b.v. in de vroegste periode na 1592 beelden uit de kerk verwijderen, dan gebeurde het als te Oene en Vaassen, dat de kerkmeesters het (tot 1621) weigerden. In dezen had de Schout bijna alles in handen. Kerk en Staat was één. Wat de gereformeerde kerk verbodt, handhaafde nog geruimen tijd de R.K. overheid. Maar ook toen die overheid omging, bleef de gescheidenheid nog gehandhaafd. De kerkerekening werd gedaan op het Gemeentehuis voor den Schout, bewijsbaar tot in de 18e eeuw. De ambten en bedieningen waren in zekeren zin Overheidsambten. Deze betaalde de predikanten, de koster en soms ook de organisten. Pas met de Fransche Revolutie zijn deze dingen gewijzigd en na de Doleantie is finaal met het oude systeem afgekeerd, hetgeen vele archieven ons duidelijk leeren.

Bovendien was de oude gereformeerde kerkeraad ook ten opzichte van de Diaconie aan handen en voeten gebonden. Zoo moesten Diakenen altijd vergunning van den Schout hebben om een collecte in te voeren, en om een ondersteuning te beëindigen.

Dat was onze oude Geref. Kerk!

Er zijn echter ook andere voorbeelden, die verband houden met de verschillende gewestelijke wetgeving, maar een feit is, dat het gereformeerde beginsel van kerkregering pas een halve eeuw in praktijk is gebracht, en geen wonder, dat sommigen dit neocalvinistisch noemen. We mogen blijde zijn met de verlossing van Overheids-inmenging. Vroeger moest het Hof eerst het programma zien der Synodale vergadering, en het is geschied dat zij het niet belangrijk genoeg vond (om de kosten), zoodat de vergadering niet doorging.

Maar aan den anderen kant moeten wij ook billijk deze zaak beoordeelen. Zonder Overheidsmaatregelen waren de Pastors ook niet afgezet en de goederen overgegaan. De Acta spreken van de Overheid als „voedsterheeren der kerk“. Zoo

zijn de dingen langzaam gegroeid en werden de kerkgebouwen, eertijds aan een heilige gewijd, nu bestemd en „gewijd“ aan den dienst van Gods heilig Woord.

Vaassen. G. VAN DER ZEE, Herv. pred.

UIT HET POLITIEKE EN SOCIALE LEVEN

Publieke Armenzorg en Diaconie. 1)

I.

Goethe heeft eens geschreven:

Ach, was ich weisz kann jeder wissen — mein Herz hab' ich allein.

Die uitspraak had niet op de armenzorg betrekking. Maar ze geldt toch ook, ja vooral, voor deze zorg.

Armenzorg is een zaak van het hart. Men kan geven uit velerlei motief. Fatsoensdrang, mode, ijdelheid, openbare orde, het zijn alle motieven, die soms bij de armverzorging een rol spelen. Maar waarachtige armverzorging is onbestaanbaar zonder een diepe gemoedstoet, die en bij den gever, en bij den gever, die den steun uitreikt, moet bestaan. „Die Seele der Armenpflege ist die Pflege der arme Seele“ (Amelie Sieveking).

Wie armenzorg beoefent en niet eigen ziel in dit werk legt en de ziel van den noodlijdende zoekt, blijft aan de oppervlakte staan en ontleent aan zijn arbeid de groote beteekenis, die deze en voor den gever, en voor den armverzorger, en voor den noodlijdende, en ten slotte ook voor de geheele samenleving heeft.

Dit geldt eigenlijk voor alle armverzorging. Zoo wel voor de humanitaire philanthropie als voor die, welke in naam van Christus als de barmhartige Hoogepriester beoefend wordt. Doch het spreekt wel vanzelf, dat deze diepe gemoedstoet in zeer bijzondere mate moet bestaan bij de christelijke armverzorging, hetzij deze van de kerk, van christelijke verenigingen of van familieleden, vrienden of bekenden uitgaat. Christelijke armverzorging is nog iets meer, nog iets hoogers dan het verleenen van stoffelijke bijstand. Het is, moet zijn althans, een daad des geloofs, een getuigenis van liefde voor den Schepper en om Zijnen wil voor den naaste; een uiting van het hart, dat van liefde voor en geloof in Christus is ontbrand. En wanneer men aldus de zaak stelt — en zoo behoort zij onderzijds gesteld te worden — dan gevoelt men dat de ware armenzorg niet in een theorie, een geleerd betoog kan worden samengevat en aan anderen kan worden medegedeeld.

Alle pogingen om langs didactischen weg tot een goede armverzorging te komen moeten zonder meer falen. Noodig is vóór alles doorwerking van Gods Geest in de harten zoo van gevers als armverzorgers, waardoor het heilig vuur gebracht wordt op het altaar der offervaardigheid.

Niettemin juich ik het toch toe, dat heden het onderwerp armenzorg op de agenda is geplaatst.

Want al laat de charitas zich niet uitsluitend langs den weg van redeneering mededeelen, armverzorging eischt, vooral in den tegenwoordigen tijd, kennis, die zich wel laat mededeelen; kennis van de beginselen; kennis ook van de maatschappelijke omstandigheden, waarin de armverzorging wordt beoefend. En waar nu ten aanzien van die kennis Goethe's woord „Was ich weisz kann jeder wissen“ van toepassing is, hoop ik omtrent die beginselen en omstandigheden iets te kunnen mededeelen, hetwelk u wellicht later, wanneer ge zelve met de praktijk van het diaconaat in aanraking komt, zal kunnen te pas komen.

Laat ik dan mogen beginnen met iets te zeggen over den huidige stand van het vraagstuk der publieke en diaconale armenzorg.

Om u eenig inzicht te geven in de huidige beteekenis van dit vraagstuk meen ik niet beter te kunnen doen dan u een enkel cijfer te noemen, nl. het totaal van den financiële last van de armenzorg en werkloozenzorg, die van de overheid, de kerken en armenzorgsverenigingen uitgaat. Dat totaal was in 1932 (het laatste jaar, waarvan de officiële statistieken verschenen zijn) ruim 236 miljoen. Dat wil zeggen, per hoofd der bevolking werd dat jaar rond f 30 voor armenzorg en werkloozenzorg uitgegeven. Na 1932 zijn in het algemeen de steunbedragen ten behoeve van werklozen en andere behoeftigen wat verlaagd. Maar de omvang van den nood is nog grooter, zoodat ik niet heel ver de plank zal missen, wanneer ik zeg, dat ook thans nog door ons volk ongeveer 236 miljoen wordt opgebracht. En daarbuiten vallen dan nog de giften, die rechtstreeks door bloedverwanten, vrienden of andere betrekkingen worden verleend, hetgeen door bedelarij wordt opgehaald e.d.

1) Referaat, gehouden op den socialen dag van de Theol. School te Kampen, April 1935.

Wat doen nu de kerken aan de armverzorging, voorzover uit de cijfers blijkt? Dat blijkt niet zoo heel weinig, wanneer we bijvoorbeeld den huidige toestand vergelijken met 25 jaar geleden. In die periode zijn de armenzorgs uitgaven der kerken (Ned. Herv., Geref. Kerken, R.-K. Kerk enz.) met circa 100 pct. toegenomen. Doch vergeleken bij hetgeen de overheid uitgeeft is het resultaat der vrijwillige offervaardigheid maar gering. In 1932 werd door kerken en particuliere instellingen tezamen rond f 27.8 miljoen, d.i. dus slechts ruim een achtste deel van het totaal der armenzorgs- en werkloozenszorgs uitgaven opgebracht. En dan moet u nog bedenken, dat van die f 27.8 miljoen, naar sommigen aannemen, nog ongeveer een derde afkomstig is van de renten der kapitalen in het bezit van de Herv. en R.-K. diaconieën en particuliere verenigingen.

Bij een dergelijke verhouding lijkt de beteekenis van de kerkelijke armverzorging verdwijnend klein. Hare stoffelijke middelen zijn beperkt, hare armverzorgers zijn geen geroutineerde beroeps-mensen, geen bekwame deskundigen, zooals er zooveel aan publieke instellingen verbonden zijn, maar als regel zeer eenvoudige broeders, die naast hun beroepsarbeid in een luttel aantal uren het diaconale werk moeten verrichten; die gewoonlijk slechts enkele jaren in het ambt zijn en wier kennis en ervaring omtrent het ambtelijke werk zeer beperkt is.

Neen, indien we de financiële middelen en de hulpkrachten der overheid plaatsen tegenover de middelen der kerken, dan ziet het er voor de kerkelijke armverzorging niet zoo rooskleurig uit.

En toch we behoeven niet te versagen. Het geloof, de hoop en de liefde, die den arbeid der kerken dragen, zullen ook het diaconale werk in stand houden en tot zegen van de maatschappij stellen. Maar dan is m.i. tweemaal noodig, n.l. te een duidelijk afbakening van het terrein der kerkelijke armverzorging t.o.v. de overheid en de maatschappelijke zorg; en 2e een nauwgezet in acht nemen van de beginselen der diaconale armverzorging op het terrein van den arbeid der kerken.

Over deze punten wil ik enkele opmerkingen in het midden brengen.

Willen we komen tot een juiste begrenzing van de taak van de diaconie, dan kunnen we niet onopgemerkt voorbijgaan de vraag, wat de taak is van de overheid en van de maatschappij.

Natuurlijk kan ik niet treden in breede staatsrechtelijke beschouwingen over de overheidstaak. Doch ik wil toch even naar voren brengen enkele onderdelen van die overheidstaak, die met ons onderwerp in verband staan.

Ik heb daarbij op het oog in de eerste plaats de economische politiek, vervolgens de sociale politiek en eindelijk wat de Duitschers aanduiden met het woord Wohlfahrtspflege, waarvan de Furzorge of de overheidsarmenzorg een onderdeel is.

De economische politiek, en hetzelfde geldt eigenlijk ook van de andere genoemde onderdelen van de overheidstaak, is een in beginsel beperkte zorg der overheid voor het economisch welzijn. Primair is de roeping, (die met name in antirevolutionaire en calvinistische kringen steeds op den voorgrond gesteld wordt en ook gesteld behoort te worden) van individuen, hoofden van gezinnen en bedrijven, van onderwijsinstellingen, van instellingen van kunst en wetenschap, en niet het minst van de kerken, om eigen zaken en de zaken van degenen, voor wie men verantwoordelijk is, naar eisch van Gods gebod en van eigen consciëntie te behartigen.

Dit scherp op den voorgrond stellen van een eigen roeping, een goddelijke roeping, van de maatschappij in haar verschillende individuen en instellingen plaatst ons tegenover het absolutisme van de totaalstaatsopvatting, die in beginsel de maatschappij in een alles omvattenden staat of gemeenschap doet opgaan. De socialist spreekt bij voorkeur van gemeenschap; de fascist of nationaal-socialist bij voorkeur van den staat. Doch beide hebben dit gemeen, dat ze maatschappelijke vrijheid en verantwoordelijkheid slechts bestaanbaar achten bij de gratie van den staat, d.w.z. voorzover en zoolang de machthebbers dit in het belang van de door hen begeerde volkseenheid wenschelijk achten.

Wat die staatsabsolutische eenheidsdrang op kerkelijk gebied beteekent, leert Duitschland en leert ook de geschiedenis der Afscheiding ten onzent. Doch tegenover dien eenheidsdrang plaatsen wij ons principiëel met de belijdenis van de zelfstandige roeping, zoo van kerk als van individu en van de verschillende maatschappelijke instellingen, en met de leuze: zelfstandigheid in eigen kring.

Hieruit volgt onmiddellijk, dat de staatstaak niet anders dan beperkt moet worden opgevat en in hoofdzaak tweërlei omvat: vooreerst een controleerende taak in het belang der rechtshandhaving, en daarnaast een aanvullende gemeenschapstaak, voorzover de maatschappij, daaronder dan ook begrepen de kerken, bij het vervullen van hun roeping te kort schieten en het levensbelang der bevolking voorziening eischt.

Wanneer dan blijkt h...
ruim zal zij
vervulling
schuld, helz
len of inter
schiet. Doch
naar a.r. be
overheid, h
blijven om
versterken
van de ma
ontwikkeld.

Ik wil dit
rein der ar
het in het b
deeld, on
ren, doch
kleding. V
wordt ges
vulde ma
school kom
Doch het g
kleding is
overheidsli
de ouders
hun kinder
heid geleed
hierdoor d
schaad en
verslapt. E
schoolvoed
strijd met

Opmerkingen

At en toe
vragen antw
dubbele do
en om vrag
niet in ons
moge ik er
strekt n
van vrag
van zulk ee
om ze te re
expres vrag
tijd te winn

Een onze

„Ik heb
antwoord
persoonlij
meene ge
Ik heb
En we
voldoende
doch niet

Tot zoove
ning juist
stemd voor
elke geme
maar één t
de tafel kun
zorgen dan
aan laatstg
gang het av
éénmaal ge
natuurlijk
Een zeer
ons gezin
wanneer hi
schappelijk

Prof. Ku

De he
feit, dat
Institu
bij het C
sterdam
omdat d
beweerde
Reeds
billijk. I
degenen,
gezet, en
middel
Calvinis
dan erit
denking
hun bew
hun his
over Ca
denkbeel
Prof.
den van
Calvijn